

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд

„ОЦЕНКА НА КАЧЕСТВОТО НА ГРИЖИ ЗА ДЕЦА, НАСТАНЕНИ В ПРИЕМНИ СЕМЕЙСТВА“

за придобиване на образователна и научна

степен „доктор“

по професионално направление 3.4. Социални дейности

Докторант: *Пламена Иванова Маркова*

Рецензент: доц. д-р Мая Любенова Чолакова

1. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем

Представената за рецензиране дисертационна разработка е посветена на проблем с безспорно теоретично и практическо значение в областта на социалните дейности. Независимо от сравнително кратката история на деинституционализацията на грижите за деца в Република България, натрупаният опит се нуждае от систематизиране и критично осмисляне с цел повишаване качеството и ефективността на мерките. Актуалността на проблема произтича и от потребността от усъвършенстване на рамката за оценка на качеството на социалните услуги за деца, ориентирана към резултатите за потребителите. Не на последно място, значимостта на темата се обуславя и от необходимостта от поставяне на фокус върху преживяванията и оценките на потребителите на социални услуги в контекста на засиленото внимание към правата на децата и включването им като пълноправни партньори в процеса на социална работа с тях, както и като активни агенти в тяхната собствена социализация и пълноценни съ-участници в научноизследователския процес по въпроси, които пряко и

лично ги засягат. В този смисъл, дисертационният труд се базира на съвременната концепция за децата като пълноправни участници в генерирането на познание. Тъкмо в това виждам и едно от най-големите му достойнства.

2. Познаване на проблема

Начинът, по който е изградена концепцията на дисертационния труд, дава основание да се заключи, че докторантката не само познава добре проблематиката, но и умело и творчески анализира, комбинира и използва натрупаното до момента познание, за да обоснове и разгърне замисъла на собственото си изследване.

3. Методика

Методиката, с помощта на която се реализират целите и задачите, е напълно адекватна. Тя включва комплекс от количествени и качествени методи за набиране и анализ на данни, в това число надежден собствен инструментариум.

4. Характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от 248 страници, 37 фигури, 59 таблици и 3 приложения. Включва увод, четири глави, изводи, препоръки, заключение, приноси и списък от 134 литературни източника, от които 42 на кирилица и 92 на латиница. Във формално отношение дисертацията отговаря на всички изисквания за този вид научни разработки.

Теоретичните основания на дисертационния труд изискват съсредоточаването, от една страна, върху концепциите за качеството и неговата оценка, а от друга, върху разбиранията за грижи и методите за оценка на тяхното качество, с фокус върху качеството на приемната грижа за деца в България. Позоваването на исторически и съвременни, философски и мениджърски концепции и модели за усъвършенстване и

измерване на качеството, както и интерпретациите на грижата във философски, екзистенциален и етичен аспект демонстрират едновременно добра ориентация в областта на изследваната тема и широка теоретична култура. Обстойният преглед на практиките в избрани европейски страни по отношение оценката на качеството на социалните услуги за деца, лишени от родителска грижа, както и анализът на българския опит по посока осигуряване на качеството на социалните услуги за деца, уместно открояват контекста, в който се разполага собствената изследователска теза.

Емпиричната част от изследването се отличават със своята стегната и балансирана структура и с добре обоснованото и изчерпателно описание на методологията на изследването във всичките му компоненти. На базата на сложния и обширен характер на проблематиката, авторката си поставя амбициозни цели, свързани с разработването на критериална система за оценка на качеството на грижи за деца, ползващи услугата приемна грижа, създаването на методика за практическо приложение при оценката на този тип грижа и апробирането ѝ в представителна за територията на страната извадка деца и приемни семейства. Анализът и интерпретацията на резултатите от емпиричното проучване са представени умело и детайлно, във вид, релевантен на използваните методи за анализ на данните.

Всеобхватното и комплексно изследване на оценката на качеството на грижи за деца, настанени в приемни семейства, води до важни изводи в няколко посоки, а именно: свързани с методологията и методиката на изследване, с критериите за оценка на качеството на грижите, с оценката на децата като потребители и на приемните родители като предоставящи грижата. Резултатите са показателни за дефицитите в процеса на предоставяне на услугата приемна грижа и рамкират редица области, в които следва да се инвестират усилия, така че да се подобри качеството на услугата не само за децата, но и за онези, които я предоставят. Формулирани

са адекватни препоръки от страна на групите участници в изследването и във връзка с резултатите от проведеното проучване. Намирам, че освен уместни, те са също така и изключително полезни, доколкото са ясни, конкретно адресирани, солидно обосновани с данни от изследването. Те отразяват в дълбочина важни и до голяма степен подценявани аспекти в процеса на предоставяне на грижи, свързани с признаване, зачитане и въвличане на биологичните семейства във всички етапи от процеса, с удовлетворяване на екзистенциални и социални потребности на децата, настанени в приемна грижа, в това число поддържане на връзка с родните им семейства, и много други. Считам, че тази част от дисертационния труд е изключително информативна и може да послужи за ценна отправна точка в насочване на усилията за подобряване на качеството на услугите за деца като цяло.

5. Основни научно-приложни приноси

Авторката е формулирала 5 приноса, с които съм солидарна. Считам, че в теоретико-приложен аспект дисертационният труд допринася към концептуалната основа на разбирането за качество на грижата като проекция на възприятията и оценките за удовлетвореност на потребителите. В допълнение, участието в изследването на множество страни, ангажирани в процеса на предоставяне на социални услуги, дава всеобхватен и комплексен ракурс върху критериите за оценка на качеството на социалните услуги за деца и в частност на услугата приемна грижа. В този смисъл, изследването обосновава теоретично и емпирично доказва целесъобразността и приложимостта на подход към оценяване на качеството на социалните услуги, който взема предвид всички нива, без да подценява нито едно от тях. Създаването и апробирането на авторска методика за оценка на качеството на приемната грижа за деца представлява оригинален и реален собствен принос към усилията за въвеждане на

надеждни и ефективни начини за оценяване на качеството на социалните услуги в България през призмата на потребители и предоставящи. В допълнение към посочените от авторката, за приносен момент както в теоретичен, така и в приложен план намирам дете-центрираните аспекти на изследването, което обстоятелство отразява съвременните схващания за детето като субект и партньор в социалната работа и участник в създаването на познание.

Считам, че всички формулирани приноси не само отговорят на реалните постижения на дисертацията, но и определено са лично дело на докторантката.

6. Публикации

Налице са данни за пет публикации на български език по темата на дисертацията, което е в съответствие с изискванията. От данните може да се заключи, че всички те отразяват съответни етапи от изследователската дейност по дисертационния труд и са публикувани в национални и университетски издания.

7. Използване на резултатите в практиката

Не са налични данни (документи), които да сочат, че резултатите от дисертационния труд вече са използвани в научната и социалната практика, но съществуват предпоставки за това.

8. Препоръки

Обикновено препоръките към подобен вид разработки е да бъдат публикувани като монография в книжно тяло. По този начин те добиват специфична легитимност и стават достояние на по-широк кръг потребители. Аз бих препоръчала на докторантката, по своя преценка, да направи резултатите от изследването видими в международни специализирани издания, реферирани в световните бази данни с научна информация, още повече, че читателската аудитория на тези списания не познава спецификата на българския опит в сферата. От друга страна, както споменава и

докторантката, апробираната методика може да бъде приложена в практиката, ако, разбира се, е налице съответната воля за това от страна на отговорните институции.

9. Автореферат

Авторефератът в обем от 40 страници отразява коректно структурата и в оптимално съкратен вид съдържанието на дисертационния труд, в това число основните положения и научните приноси.

10. Критични бележки

Приемам, че отправените на етапа на вътрешната защита препоръки и критични бележки към съдържанието и техническото оформление са отразени по преценка на авторката. Въпросът ми тук е: кой библиографски стандарт е приложен при цитирането в текста и при описанието на литературните източници и публикациите в автореферата?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационния труд на Пламена Иванова Маркова представлява добре замислено, умело изпълнено и изцяло завършено изследване, което убедително демонстрира както широката ерудиция и познаването на темата, така и изследователските умения на дисертантката. На това основание убедено давам своята положителна оценка и препоръчвам на уважаемото научно жури да присъди на Пламена Иванова Маркова образователната и научна степен Доктор в професионално направление 3.4. Социални дейности.

8.03.2020 г.

Рецензент:

доц. д-р Мая Чолакова